

melyekből élünk, melyekből szabad, bátor magatartásunkat merítjük s fokról-fokra érettekké és alkalmasakká leszünk életfeladataink teljesítésére. Az embernek ezeket a magával hozott, egyszer s mindenkorra sajátjává tett őserőit, ezeket a lelki élményrétegeket vizsgálja a szerző a gyermekség idején, az ifjúkorban, az érett koron át az utolsó évekig, mikor már minden köteletől szabadon állunk az élet válságai felett. Különösen az érés folyamatára nézve fokról-fokra oly jelentős átmeneti időket tárgyalja Künkel behatóan, s ebben rejlik könyvének pedagógiai jelentősége is. Mert a természeti törvények szerinti változások során fejlődnek ki a minden egyes életkort megillető erők és formák, melyek az ember életét minden egyes fokozatában végtelenül gazdaggá teszik és teljes kialakulásra vezérlik.

Az életkorokat a latin nyelv szelleme már az antik korban élesen és felülmúlhatatlan világossággal 5 fokozatban állapította meg, a pueritia, adolescentia, juvenus, virilitas és senectus állapotait különböztetve meg az emberi életben. A német nyelvnek nincsenek ezekre a fogalmakra épen olyan határozott, biztos szavai, s a magyarnak sem, mert a *Kindheit, Jugendzeit, Mannesalter, Reife Manneszeit* és *Greisenalter*, vagyis a *gyermekkor, ifjúkor, férfikor, érett férfikor* és *öregkor* nem egészen fedik a latin szavakban klasszikusan kifejezett fogalmakat. Künkel a latin sorozatban kifejezésre jutó fejlődési menetnek elfogadásával fejt ki ugyan fönt vázolt elméletét, azért bizonyos mértékig tovább differenciálja az emberi élet fejlődésmenetét s voltaképpen három kettős szakaszra s ezen a kereten belül 6 fokozatra bontja az egész emberi életet. Ezt már idevágó fejezeteinek címei mutatják: *Kinderzeit, Jugendzeit, Zwischen Dreissig und Vierzig, Die Lebensreife, Die Alterskrise, Das Alter*. Ennek a kibővült keretnek megfelelően kell tehát értékelnünk tanulságait.

Már Goethe megmondta, hogy semmi sem nehezebb, mint helyesen rendezkedni be az élet minden változásain át. Minden aktív személyiség és a szellemi életnek minden jelentős egyénisége is ösztönszerűen érezte ezt s ezzel jutott el működése és hatása csúcspontjára. Amit most eredményképpen könyvében elénk tár, az voltaképpen rövidre fogott alkalmazott élettudomány, melyet saját megfigyeléseire és tapasztalataira épít föl. Felfogásának az a természeti törvény az alapja, hogy minden életkornak, az ifjúságtól az élemedett korig, megvan a saját sorsa, megvan a saját stílusa, saját benső szépsége és mindégyneknek megvan saját ereje is az ember teljes ujjaalakítására. Ezeket a fejlődési folyamatokat rajzolja meg szerzőnk férfire és nőre vonatkozólag egyaránt, és pedig mindenkinek érthető előadásban. Könyve tehát vezérfonal annak a művészetnek elsajátításához, hogyan alakítsuk helyesen életünket s azért mindenkint érdekelhet, aki előtt az idevágó kérdések fölmerülnek.

Gyulai Ágost.

L'Enseignement ménager dans les écoles primaires et secondaires. Genève Bureau International d'Éducation. Genève 1941, 216 lap. A Bureau kiadványainak 75. száma.)

Közgazdaság és közművelődés, anyagi és szellemi kultúra kölcsönösen kiegészíti, erősíti egymást: tartósan egyik sem lehet el a másik nélkül. Ez a felfogás az utóbbi évtizedekben mind szélesebb körben terjedt, amiben az állandó háborúszkodást nem csekély rész illeti meg. Időszzerű vállalkozás volt tehát a genfi Bureau részéről, amikor ebben a kiadványban a ház-

fartási ismeretek és ügyességek tanításáról a legilletékesebb adatok alapján áttekinthető világgépet igyekezett adni. Ez a munka — a szakiskolák mellőzésével — arról ad felvilágosítást, hogy a különböző országok nép- és középiskolaiban mekkora fontosságot, nevelő és gyakorlati értéket tulajdonítanak a háztartásnak, illetőleg tanításának. A szerkesztő evégből három főfejezetben dolgozza fel 40 állam közoktatásügyi minisztériumának a részletes kérdőívekre érkezett jelentéseit (11—43. lap), majd ezeket eredetiben külön-külön is ismerteti.

A *Bevezetés* megállapítja, hogy e tárgykör tanítása körül a legnagyobb változatosság észlelhető, ami az egységes összefoglalást felette megnehezíti. Ez okból mi is csak egy-egy jelentősebb részletre szorítkozunk. A háztartástan az elemi iskolában nagyobb tért foglal el, mint a középiskolákban: amazokban csaknem mindenütt kötelező. (Az Egyesült-Államok 24.000 középiskolája közül 17.00-ben kötelező). A tanítás rendszerint a népiskolák felső, a középiskolák alsó osztályaiban folyik. Vannak iskolák, amelyekben külön napot szentelnek ennek a tárgynak; továbbá országok, ahol a népiskolák végzett leányok számára kötelező a rendszeres háztartástan. Az évvégi vizsgálatok keretében csak néhány államban szerepel; különleges berendezésekkel is csak elvétve találkozunk; az anyag beszerzése túlnyomóan a növendékeket terheli, viszont az értékesítés őket illeti. Külön fejezet ismerteti a kiegészítő és továbbképző tanfolyamokat; a 40 állam közül 16-ban (főleg Angolországban) külön e célra felszerelt vasúti kocsiak közvetítésével vándor-háztartástant szerveztek kitűnő sikerrel. Kilenc állam a fiúk megfelelő kiképzéséről gondoskodik, részben fakultatív beállítással. A célkitűzésben a gazdasági, családi és társadalmi szempontokat hangsúlyozzák, mellettük több országban a nevelő és oktató tényezők is szerepelnek. A célkitűzéshez alkalmazkodnak a tantervek külön-külön a nép- és közép-, úgyszintén a falusi és vidéki iskolák számára. A tanítási eljárást illetőleg a gyakorlati módszer van fölényben, jóllehet azt néhány államban (Franciaország, Belgium, Norvégia) elméleti megalapozás előzi meg. Tanerők dolgában a népiskolában a rendes tanítókra, a középiskolában képesített tanároknak hárul a feladat. A felügyelet, illetőleg ellenőrzés is kétféle: rendes tanfelügyelők, vagy szakfelügyelők útján történik. Külön tanulmányos fejezet (24—26) ismerteti a háztartási ismeretek kiterjesztésére irányuló legújabb törekvéseket, mozgalmakat, intézményeket. A vázlatosan feltüntetett változatos kép — a szerkesztővel egyetértően — annak a reménynek enged teret, hogy az e téren szerzett különböző tapasztalatok is hozzájárulhatnak a népek békés együttműködéséhez.

A kimerítő magyar miniszteri jelentésről (121—25) a *Bevezetés* több ízben megemlékezik (19, 20, 26, 27). kf.

Fritz Rahn: Aufsatzziehung. Frankfurt, é. n., Diesterweg. 63 lap.

A szerző egyike a német fogalmazástanítás legkiválóbb képviselőinek. »Die Schule des Schreibens« című, öt füzetnyi tanítási segédkönyv-sorozatának a hozzá való három vezérkönyvecske (Lehrerheft) határozott célkitűzésével, világos szerkezetével, jól kiválogatott, igen gazdag és sehol se száraz példatárával, a tanulók képességeit józanul számbavevő feladataival igazán kitűnő eszköze a tanításnak. Új műve szorosan hozzákapcsolódik e stílusgyakorlatokhoz: a német középiskolai tanárságnak kíván utat mutatni a dolgozatok íratásában.